

να παραχωρήσει. Δε διατυπώνουμε μεταβατικά αιτήματα για τη σταδιακή βελτίωση του συστήματος, αλλά από τη σκοπιά του κοινωνικά αναγκαίου μιλάμε για την απελευθερωτική - κομμουνιστική προοπτική. **Αρνούμαστε συνολικά τα κριτήρια και τα ιδεολογήματα του καπιταλισμού και προβάλλουμε την ανάγκη ανάπτυξης ενός νέου ανατρεπτικού - απελευθερωτικού πολιτισμού.** Έτσι λοιπόν, πριν ξεκινήσουμε μια κουβέντα για το τι εκπαίδευση και εργασία θέλουμε εμείς, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι δεν θεωρούμε τη σημερινή κατάσταση μια νομοτέλεια ή κάτι που πρέπει να δεχθούμε αλλά μια κατάσταση για ανατροπή.

Πρέπει να διεκδικήσουμε καλύτερους όρους εργασίας και εκπαίδευσης (μισθοί, ωράρια, εντατικοποίηση), αλλά είναι εξίσου σημαντικό να αμφισβητούμε το τι παράγουμε και για ποιον, κατά πόσον η εργασία μας είναι χρήσιμη για τις κοινωνικές ανάγκες, δημιουργική και απελευθερωτική για τον ίδιο τον εργαζόμενο. Η παραγωγικότητα από μόνη της δεν βελτιώνει τους όρους ζωής. Η συλλογική ζωή μέσα στους χώρους εργασίας, το πως ο εργαζόμενος συμμετέχει στις αποφάσεις, η χαρά της αναζήτησης και της δημιουργίας είναι στοιχεία απαραίτητα για μια χειραφετημένη εργασία. Αντίστοιχα για μια απελευθερωτική εκπαίδευση που θα ενισχύει αυτή την αντίληψη, πρέπει να τεθούν πειστικά μια σειρά ζητήματα. Γνώσεις και επιστήμη από ποιον για ποιον; Να αμφισβητήσουμε το μοντέλο όπου η γνώση «μεταδίδεται» και να προτείνουμε ένα μοντέλο όπου η γνώση «ανακαλύπτεται» σε μια δημιουργική σχέση αναζήτησης και έρευνας ανάμεσα στους φοιτητές, τους καθηγητές και τους εργαζόμενους.

Το εργατικό πρόγραμμα παιδείας δεν είναι αποσπασμένο από τα αιτήματα των σχολών, ούτε όμως αποτελεί μία «συνταγή», έναν κατάλογο που προσθέτουμε στο τέλος κάθε πλαισίου ή πρότασης. Με βάση τα κριτήριά του διαμορφώνονται αριστερά προγράμματα πάλης του αναδεικνύουν σε κάθε περίπτωση τα αιτήματα του κινήματος και τα ζητήματα των σχολών από αντικαπιταλιστική σκοπιά. Η δυνατότητά του να αγκαλιάζει ευρύτερα κομμάτια φοιτητών κρίνεται στην ηγεμονία του τόσο σε κρίσιμες στιγμές του κινήματος όσο και σε όλες τις εκφράσεις και τις δραστηριότητές του. Η ηγεμονία αυτή εκφράζεται στην πράξη και στα συγκεκριμένα μέτωπα που ανοίγονται στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ.

***Η μπροσούρα αυτή είναι μια έκδοση της
Ομάδας Εκπαίδευσης της
Οργάνωσης Σπουδάζουσας Αθήνας***

26 Σεπτέμβρη 2003

αντί προλόγου

Η εποχή μας σημαδεύεται από την όξυνση των αντιθέσεων, το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στους παραγωγούς του πλούτου και σ' αυτούς που τον καρπώνονται. **Η κατοχή και η διαχείριση της συνολικής γνώσης αποτελεί προνόμιο μιας ελίτ που σχεδιάζει και αποφασίζει**, ενώ ταυτόχρονα η μεγάλη πλειοψηφία αποξενώνεται από αυτήν και το προϊόντα της, καταδικασμένη στα ψίχουλα των ειδικεύσεων και καταρτίσεων.

Ο έλεγχος του κεφαλαίου πάνω στην παραγωγή και ο κατακερματισμός των εργαζόμενων προϋποθέτει μια κατακερματισμένη, μερική και τεμαχισμένη γνώση για τη μεγάλη πλειοψηφία. Το νέο μοντέλο οργάνωσης της εργασίας και της παραγωγής στηρίζεται –μαζί με τις εντατικές μορφές εκμετάλλευσης– και στην εισαγωγή της γνώσης ως πυρήνα του ανταγωνισμού, αξιοποιώντας την πνευματική δύναμη, τη φαντασία, τη δημιουργικότητα του εργαζόμενου. Η νέα βιομηχανική επανάσταση αφορά τον ίδιο τον άνθρωπο.

Είναι φανερό ότι η εκπαίδευση αποτελεί ένα βασικό κρίκο για τη διαμόρφωση των εξελίξεων συνολικά στα πλαίσια του συστήματος. **Αποτελεί ένα κρίσιμο πεδίο εφαρμογής τόσο της λογικής και πολιτικής του κεφαλαίου όσο και της εργατικής πολιτικής.** Η αντιπαράθεση, η πάλη και το πολιτικό της περιεχόμενο στην εκπαίδευση, αποτελούν λοιπόν όχι ένα επιμέρους θέμα και μέτωπο, αλλά στρατηγικό πεδίο αντιπαράθεσης. **Η πάλη αυτή δεν αφορά μόνο τον κόσμο της εκπαίδευσης, αλλά είναι κομμάτι της ταξικής πάλης και αντιπαράθεσης, ανάμεσα στα συμφέροντα του κόσμου της εργασίας και του κεφαλαίου.**

Σε αυτό το κείμενο γίνεται μια προσπάθεια να αναδείξουμε την αντίληψη σχετικά με το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο σαν “θεωρία παράγουσα δράση” και όχι σαν ένα αφηρημένο θεωρητικό κατασκευάσμα. Στόχος είναι να σκιαγραφήσουμε τη φύση και το χαρακτήρα του περιβάλλοντος στο οποίο ζει και διαμορφώνεται η σύγχρονη σπουδάζουσα νεολαία καθώς και το μέλλον που θα αντιμετωπίσει, έτσι ώστε να μπορέσουμε να προτείνουμε ένα πρόγραμμα πάλης που θα βασίζεται στις πραγματικές της ανάγκες.

Εργατικό Πρόγραμμα Παιδείας

Το εργατικό πρόγραμμα παιδείας παλεύει για την αμφισβήτηση του καπιταλιστικού καταμερισμού εργασίας, τόσο μέσα στο εκπαιδευτικό μοντέλο, όσο και μέσα στην παραγωγική διαδικασία. Διεκδικεί και προορίζεται για έναν άλλου τύπου εργαζόμενο, από αυτόν της αγοράς και της “αποδοτικότητας”. Σε ένα τέτοιο πρόγραμμα εκφράζεται η σύνδεση των αναγκών του κόσμου της εργασίας και του κόσμου της εκπαίδευσης, στην κοινή βάση αναγκών και δικαιωμάτων τους. Αγώνίζεται για μια απελευθερωτική παιδεία και εργασία από τα δεσμά του κεφαλαίου και του κράτους.

Το εργατικό πρόγραμμα παιδείας εκφράζει τα στρατηγικά συμφέροντα της νεολαίας και των εργαζομένων στο σήμερα. Δεν είναι καμία συνταγή για το μέλλον, ούτε το πρόγραμμα παιδείας σε μία άλλη κοινωνία. **Εκφράζει τον συνολικά επαναστατικό αγώνα στο σήμερα. Προσπαθεί να δημιουργήσει ρήγματα, να ακυρώσει και να αναιρέσει τις επιλογές του κεφαλαίου και να προωθήσει τις απελευθερωτικές απαντήσεις στο σύνολο των προβλημάτων της νεολαίας και των εργαζομένων.** Με ένα τέτοιο πρόγραμμα σταματούν να υπάρχουν οι πλαστοί διαχωρισμοί μίνιμουμ - μάξιμουμ και γενικού - ειδικού, αφού τα κριτήριά του και η λογική του προβάλλεται ενιαία και όχι αποσπασματικά.

Το πρόγραμμα αυτό είναι άρρηκτα δεμένο με την αντίληψή μας για το νέο φοιτητικό κίνημα και τα χαρακτηριστικά του. Μόνο ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να απαντήσει με ανεξάρτητο και αυτοτελή τρόπο από την αστική πολιτική, στην ανάγκη έκφρασης των συλλογικών συμφερόντων νεολαίας και εργαζομένων. Στόχος του είναι για αυτό η ενοποίηση των δυνάμεων, των αγωνιστών και των κινήσεων του φοιτητικού κινήματος σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση. Για αυτό διαχωρίζεται από τις προτάσεις της καθεστωτικής αριστεράς. Τόσο από το “Λαϊκό πανεπιστήμιο” του ΚΚΕ (ειδίκευση, 15% για την παιδεία κλπ.) όσο και από το “ευρωαριστερό” μοντέλο του ΣΥΝ, που αποδέχονται τελικά τα ιδεολογήματα της αστικής πολιτικής (αξιολόγηση, ειδίκευση).

Το εργατικό πρόγραμμα παιδείας λοιπόν επιδιώκει οι αγώνες της νεολαίας να αναπτύσσονται με κριτήριο το «κοινωνικά αναγκαίο» και όχι το «καπιταλιστικά εφικτό». Πρέπει να διαχωρίσουμε το λοιπόν το τι «μπορεί να γίνει» από το τι είναι διατεθειμένο το κεφάλαιο

Παράλληλα, διεξάγουν και έρευνα όχι μόνο για το θέμα ή το πεδίο τους, αλλά και για την ίδια τη δια βίου εκπαίδευση. Επομένως, συγκροτείται με τον τρόπο αυτό στην πιο πλήρη μορφή του το πλέγμα ειδίκευσης-κατάρτισης, ενώ ταυτόχρονα δημιουργείται ένας πολιορκητικός κριός για τη διάσπαση γνωστικών αντικειμένων, μορφωτικών και εργασιακών δικαιωμάτων. Συμβάλλουν, έτσι, στην πλήρη αλλαγή του τοπίου της εκπαίδευσης όπως το γνωρίζαμε έως τώρα, ενώ πρέπει να σημειωθεί πως με βάση τις Ευρωπαϊκές συνθήκες θα έπρεπε να δίνουν πτυχίο ισότιμο με ΑΕΙ, κάτι που δεν προβλέπεται προς το παρόν, λόγω των φοιτητικών κυρίως αντιδράσεων. Κάτι τέτοιο πάντως δεν αποκλείεται να υλοποιηθεί σε μια δεύτερη φάση.

Το τρίτο και τελευταίο κομμάτι με το οποίο καταπιάνεται το ν/σ για την Ανώτατη Εκπαίδευση είναι η ίδρυση του Διεθνούς Ελληνικού Πανεπιστημίου (ΔΕΠ). Με τη συμμετοχή και τις υποδομές του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, του Αριστοτέλειου και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η κυβέρνηση προχωρά στη δημιουργία του ΔΕΠ, που θα φιλοξενεί και θα εκπαιδεύει φοιτητές από την Ανατολική Ευρώπη και τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο με τη νεοει-σαγόμενη για το πτυχιακό επίπεδο έννοια των διδασκτρων. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα θέλει να υπηρετήσει δύο στόχους. Αφενός τη δημιουργία εκείνου του στελεχιακού δυναμικού, που θα απασχολήσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις στην ευρύτερη περιοχή και αφετέρου στην αξιοποίηση του δυναμικού αυτού στη διαμόρφωση νέων όρων λειτουργίας άλλων επιχειρήσεων με βάση τα πρότυπα των ευρωπαϊκών εταιρειών. Η δημιουργία του ΔΕΠ με την είσοδο των διδασκτρων φανερώνει την πρόθεση να συγκροτηθεί ένα ίδρυμα με όρους και κριτήρια λειτουργίας από το ζοφερό μέλλον της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως η κυβέρνηση το σχεδιάζει. Το Πανεπιστήμιο αυτό γρήγορα θα αποτελέσει το «λαγό» στη διαδικασία αξιολόγησης-πιστοποίησης των σχολών από κάθε πλευρά και άποψη και με την έννοια αυτή θα παίξει το ρόλο του στην ταχύτερη εμπέδωση των αναδιαρθρωτικών αντιδραστικών αλλαγών.

Με την αξιολόγηση, τα ΙΔΒΕ και το ΔΕΠ, η κυβέρνηση κάνει το πιο αποφασιστικό βήμα για την υλοποίηση του Κοινού Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, που αποτελεί το απαραίτητο υπόβαθρο για τη δημιουργία του νέου τύπου εργαζομένων, που έχει ανάγκη το ελληνικό και ευρύτερα το ευρωπαϊκό κεφάλαιο στα πλαίσια της όξυνσης του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού.

Εισαγωγή

Προκειμένου να αναλύσουμε το σύγχρονο πανεπιστήμιο, πρέπει να ξεκινήσουμε με το δεδομένο ότι **εκπαίδευση δεν είναι ξεκομμένη από τον κοινωνικό τρόπο παραγωγής, αντίθετα αποτελεί οργανικό στοιχείο του.** Στα πλαίσια του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, η πραγματική υπαγωγή τόσο της γνώσης και της επιστήμης, όσο και του συνόλου της χειρωνακτικής και της διανοητικής εργασίας στο κεφάλαιο, διαμορφώνουν τους όρους της αστικής πολιτικής στο πανεπιστήμιο.

Οι εξελίξεις, κυρίως οι ρυθμίσεις και τα μέτρα που προωθήθηκαν ή προωθούνται σε αυτή τη φάση είναι τα μέτρα που αναφέρονται σε τρεις βασικές πλευρές.

α. της άμεσης παραγωγικής διαδικασίας

β. στη διαδικασία αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης

γ. στη διαχείριση και τον έλεγχο της εργατικής δύναμης.

Συνοπτικά λοιπόν, έχουμε τα εξής νέα δεδομένα :

α. Ριζική αλλαγή των εργασιακών σχέσεων.

Οι αλλαγές προωθήθηκαν ήδη από τους νόμους Παπαϊωάννου - Γιαννίτη και πλευρές του ασφαλιστικού νόμου. Από τα μέτρα αυτά, παραχωρήθηκαν στην εργοδοσία το δικαίωμα παράτασης του εργάσιμου χρόνου, που οδηγεί στην **πλήρη ελαστικοποίηση**. Αυξήθηκε το επιτρεπόμενο ποσοστό απολύσεων που οδηγεί στην **εκτίναξη της ανεργίας** και στην **αυταρχικοποίηση** στους χώρους δουλειάς. Μειώθηκαν οι εργοδοτικές εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία, γενικεύεται η ελαστική και μερική απασχόληση. Η βασική ουσία όλων των νόμων και μέτρων που εφαρμόστηκαν, είναι η παραπέρα **προώθηση της ελαστικοποίησης / ευελιξίας**, η δημιουργία καλύτερων όρων για τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό. Όλα αυτά στα πλαίσια των αποφάσεων της Λισσαβόνας για να καταστεί η Ε.Ε η ανταγωνιστικότερη οικονομία μέχρι το 2010, δηλαδή το πεδίο της πιο βαθιάς εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης, κομμάτι των οποίων είναι και που ο ΚΕΧΑΕ και συνέχειά τους οι πρόσφατες αποφάσεις των υπουργών παιδείας στη Βουλιγαμένη.

Επίσης, η **γενικευμένη εισαγωγή της πληροφορικής και της τυποποίησης σε μια σειρά πεδίων της παραγωγής**, οδηγούν σε

σημαντικές αλλαγές στη φύση και το ρόλο της εργασίας, ιδιαίτερα εμφανείς στους απόφοιτους των πανεπιστημίων. Είναι χαρακτηριστικό πως σε τομείς όπου χρειάζονταν υψηλού επιπέδου εργαζόμενοι με μακροχρόνιες σπουδές, η παραγωγή γίνεται πιο απλή, κάτι που δίνει και τη δυνατότητα για αξιοποίηση απόφοιτων με πιο χαμηλό επιπέδου ποιοτικά σπουδές (άρα και πιο φτηνούς – κύκλοι σπουδών).

β. Αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης

Σε σχέση με την πλευρά της αναπαραγωγής, η λογική της **εμπορευματοποίησης των κοινωνικών αναγκών κυριαρχεί πλήρως**, με αιχμές τα μέτρα και τους νόμους για την Υγεία που επιβάλλει ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, την ασφάλιση και την παιδεία. Το “ανταποδοτικό” σύστημα εφαρμόζεται πλέον σε όλα τα πεδία υιοθετώντας μια λογική που λέει ότι το δικαίωμα γίνεται “δυνατότητα”, στα πλαίσια της ευελιξίας της εργασίας άρα και των “δικαιωμάτων”, παροχών και καλύψεων που απορρέουν από αυτή. Ο όρος εμπόρευμα, δεν σημαίνει μόνο ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, αλλά **ουσιαστική υπαγωγή** στους κανόνες της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής. Πχ εμπορευματοποίηση της γνώσης, δεν σημαίνει μόνο κατάργηση του δημόσιου δωρεάν, αλλά και μια σειρά άλλα πράγματα.

γ. Διαχείριση και έλεγχος της εργατικής δύναμης.

Για τη διαχείριση του εργατικού δυναμικού, **αναπτύσσεται ένα γιγάντιο πλέγμα ειδίκευσης-κατάρτισης- αξιολόγησης, προγραμμάτων και επιχορηγήσεων** με δις από το Γ' ΚΠΣ, δώρο στους εργοδότες, που έτσι μετακυλύουν το κόστος της εκπαίδευσης στους εργαζόμενους απαλλάσσονται από εισφορές, επιδοτούνται για την πρόσληψη νέων ανέργων, ενώ **οι νέοι της εργασιακής περιπλάνησης** έχουν την ψευδαίσθηση ότι προσθέτουν προσόντα στον ατομικό τους φάκελο που όμως δεν αλλάζουν το γεγονός ότι η περιπλάνησή τους φαίνεται να **μοιάζει με ταξίδι χωρίς τελικό προορισμό**. Στα πλαίσια αυτά έχουμε την λεγόμενη “ενεργητική πολιτική για την απασχόληση”, με την λογική της “απασχολησιμότητας” μέσω των διάφορων προγραμμάτων, την εξάπλωσή τους σε ολοένα και πιο πολλές κατηγορίες νέων. Κορυφή μόνο του παγόβουνου είναι η λειτουργία των ιδιωτικών γραφείων ενοικίασης εργαζόμενων. Σήμερα, ήδη 8 εταιρείες λειτουργούν ενοικιάζοντας εργαζόμενους-στην πλειοψηφία τους νέους-, μεταξύ τους οι 3 μεγαλύτερες πολυεθνικές δουλεμπορίου εργατικής δύναμης, και αντίστοιχα γραφεία που ιδρύει ο ΟΑΕΔ.

ελληνικό πανεπιστήμιο, δεν ικανοποιούν και δεν θα ικανοποιήσουν αντίστοιχα εσωτερικούς κι εξωτερικούς αξιολογητές.

Τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης (ΙΔΒΕ) συμφωνά με το ν/σ «ιδρύονται και καταργούνται από τα Πανεπιστήμια ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες», χορηγούν «πιστοποιητικό επιμόρφωσης» και «πιστοποιητικό συνεχιζόμενης εκπαίδευσης», όπου το δεύτερο απευθύνεται βασικά σε αποφοίτους ΑΕΙ και ΤΕΙ και στοχεύουν στην καταπολέμηση των «ανελαστικών σπουδών». Με βάση τα παραπάνω, τα ΙΔΒΕ καλούνται να αποτελέσουν χώρο μαζικής εισροής και επαναφοράς της νέας εργατικής βάρδιας καθ' όλη τη διάρκεια του εργασίμου βίου. Υπηρετούν, έτσι, τη συλλογική ή και μεμονωμένη ανάγκη των κεφαλαιοκρατών για φτηνή επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού με στόχο τόσο την ταχύτερη ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και τμημάτων της παραγόμενης γνώσης, όσο και την αξιοποίηση πλευρών της ίδιας της ανθρώπινης δημιουργικότητας και κοινωνικής εμπειρίας στην κατεύθυνση της ανάπτυξης της κερδοφορίας του κεφαλαίου. Όλα τα παραπάνω θα γίνουν με βάση την υπάρχουσα δομή και το δυναμικό της Ανώτατης Εκπαίδευσης και με το κόστος να βαραίνει τους ίδιους τους εργαζόμενους πατώντας πάνω στην ανάγκη για δουλειά. Σε αντίθεση με τα ΚΕΚ, τα ΙΔΒΕ δεν απευθύνονται σε άνεργους που θα αποκτήσουν προσόντα για να εργαστούν, αλλά κυρίαρχα σε ήδη απασχολούμενους.

Η έκρηξη του παραγωγικού ρόλου της επιστήμης και η τεράστια μεταφορά συσσωρευμένων γνώσεων στην παραγωγική διαδικασία μειώνουν δραματικά τον χρήσιμο παραγωγικό χρόνο «ημιζωής» των επιστημονικών γνώσεων. Από την άλλη μεριά η ταχύτητα ενσωμάτωσης των νέων γνώσεων στην παραγωγή προϊόντων αποτελεί βασικό παράγοντα για την επιβίωση και ανάπτυξη μιας επιχείρησης στα πλαίσια του κεφαλαιοκρατικού ανταγωνισμού. Εδώ ακριβώς, φαίνεται πως η ετοιμότητα και επαγρύπνηση του παράγοντα εργάτης, είναι αναντικατάστατο στοιχείο για την παραγωγικότητα, τον ανταγωνισμό και την ανάπτυξη των νέων εργασιακών σχέσεων, στα πλαίσια της αντιδραστικής καπιταλιστικής διεθνοποίησης.

Τα ΙΔΒΕ έρχονται να συμπληρώσουν το παζλ της επιχειρηματοποίησης, να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στην παιδεία με την κλασική έννοια και την κατάρτιση σύμφωνα με τις συνεχόμενα μεταβαλλόμενες ανάγκες του κεφαλαίου και, βέβαια, να ενισχύσουν τον «εκπαιδευτικό ρόλο» των επιχειρήσεων. Στα πλαίσια αυτά, τα Ινστιτούτα θα αξιολογούνται με κριτήρια όπως η ζήτηση ενός προγράμματος, η γνώμη διδάσκοντα, διδασκομένου, αποφοίτων και των φορέων απασχόλησης, η καινοτόμα δραστηριότητα (έρευνα) κ.ά.

Η διατύπωση περί μη κατάταξης και πιστοποίησης των ιδρυμάτων υποδηλώνει την προσπάθεια για συνεχή προσαρμογή της εκπαίδευσης στις ανάγκες της αγοράς, στη βάση μιας μακρόπνοης στρατηγικής και όχι με βάση τη σημερινή κατάσταση που τείνει να μεταβάλλεται διαρκώς. Η ουσία, όμως, δεν αλλάζει αφού η τεκμηρίωση του αναπόφευκτου της αξιολόγησης (όπως φαίνεται από την εισηγητική έκθεση προς τη Βουλή) επιχειρείται με σημαία την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στο διεθνές περιβάλλον και πρόσχημα τις εγγυήσεις που πρέπει να δίνονται στην κοινωνία. Όμως τι άλλο από κατάταξη μπορεί να σημαίνει η φράση περί κατοχύρωσης της υψηλής θέσης της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης; Γιατί το ΕΣΔΑΠ έχει μόνιμο ελεγκτικό ρόλο για την πορεία υλοποίησης των εκθέσεων αξιολόγησης και τι θα γίνει με τα ιδρύματα που δεν θα συμμορφωθούν με αυτές τις εκθέσεις; Τι ακριβώς σημαίνει εγγύηση στην «κοινωνία των κοινωνικών εταίρων» (εργοδότες-εργαζόμενοι); Πώς θα αποφευχθεί η πιστοποίηση όταν ο κοινωνικός εταίρος «επιχειρήσεις» δεν έχει τις εγγυήσεις που χρειάζεται; Για τον κοινωνικό εταίρο «φοιτητές-αυριανοί εργαζόμενοι» υπάρχει άλλη εγγύηση από αυτή της απορρόφησης αποφοίτων από την αγορά; Τέτοια ερωτήματα ούτε βάζει ούτε απαντάει το ΥΠΕΠΘ. Θα είναι, όμως, τουλάχιστον αφελής κάποιος για να πιστέψει ότι, αν για παράδειγμα ένα ίδρυμα συμμορφωθεί πιο γρήγορα με τις εκθέσεις αξιολόγησης από ένα άλλο (στο ίδιο γνωστικό αντικείμενο), δεν θα ανταμειφθεί από την αγορά και άρα από τους φοιτητές-πελάτες που προφανώς θα το προτιμήσουν στην προσπάθεια εξασφάλισης καλύτερης εργασιακής προοπτικής. Δημιουργείται ταυτόχρονα ένα ιδεολογικό πλαίσιο εργοδοτικής σχέσης του πανεπιστημίου προς το φοιτητή με στόχο και αποτέλεσμα το βάθεμα και την ηγεμονία της τάσης της εξάρτησης στη σπουδάζουσα νεολαία.

Συνολικά η αξιολόγηση δεν έχει καμία σχέση με διαδικασία υποστηρικτική για τα ιδρύματα προς όφελος της κοινωνίας. Αντίθετα, αποτελεί μοχλό μόνιμης και διαρκούς υπαγωγής του συνόλου της εκπαίδευσης στις ανάγκες του κεφαλαίου και εργαλείο χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής. Στόχος της είναι η τακτοποίηση του μωσαϊκού που υπάρχει στα συστήματα της Ευρώπης και η επίτευξη της συγκρισιμότητας και ποσοτικής μέτρησης των διαφόρων προγραμμάτων σπουδών ΑΕΙ και ΤΕΙ, των σεμιναρίων, των προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης κ.λπ. Αλλιώς δεν θα είναι εφικτό το μοντέλο του ατομικού φακέλου προσόντων που θα αντικαταστήσει το πτυχίο, όπως έλεγε πέρυσι ο Π. Ευθυμίου. Η αξιολόγηση θα μεταβάλει ουσιαστικά όλους τους τομείς λειτουργίας του πανεπιστημίου (εκπαίδευση, έρευνα, διοίκηση) στην κατεύθυνση της επιχειρηματοποίησης-ανταποδοτικότητας. Η εμπειρία από το εξωτερικό δείχνει ότι τόσο η κατεύθυνση των προγραμμάτων σπουδών και της έρευνας, όσο και οι κανονισμοί λειτουργίας, όπως καταγράφονται στο

Ένα νέο και βασικό χαρακτηριστικό αυτής της διαδικασίας, είναι πως είναι **συνεχής και εφ' όρου ζωής**, σε αντίθεση με το προηγούμενο στάδιο του καπιταλισμού όπου η κατανομή του εργατικού δυναμικού γινόταν σε κάποιες «στιγμές» της ζωής του. Αυτή την ανάγκη και επιδίωξη του καπιταλισμού έρχονται να εκφράσουν οι αντιλήψεις της «δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης» και της αξιολόγησης – φακέλου δεξιοτήτων.

Επιχειρηματικό πανεπιστήμιο

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας αποκρυσταλλώθηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά του πανεπιστημίου-επιχείρηση στην Ελλάδα. Προφανώς τα χαρακτηριστικά αυτά δεν διαμορφώθηκαν ούτε μεμιάς, ούτε ενιαία, αλλά αποτέλεσαν προϊόν της έκβασης της ίδιας της ταξικής πάλης μέσα στο πανεπιστήμιο, με δεδομένη όμως την οξύτητα της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και του πολιτικού συσχετισμού, όπως αυτός σχηματίζεται γενικότερα στο έδαφος της παραγωγής. Οι τρεις βασικοί άξονες λειτουργίας του είναι:

1. Η παραγωγή αποφοίτων που να ενσωματώνουν το σύνολο των (γνωσιοθεωρητικών και ιδεολογικών) χαρακτηριστικών της νέας εργατικής βάρδιας.
2. Η παραγωγή καινοτόμου γνώσης και τεχνογνωσίας προς όφελος όχι μόνο του ατομικού κεφαλαίου, αλλά και του συλλογικού κεφαλαίου και της πολιτικής του εξουσίας.
3. Η απλοποίηση και τυποποίηση των διαδικασιών στα πλαίσια των πιο αποδοτικών μοντέλων οργάνωσης της καπιταλιστικής παραγωγής.

Και όλα αυτά μέσα σε ένα πλαίσιο ανταποδοτικής λειτουργίας.

Νόμος για Αξιολόγηση, Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης (ΙΔΒΕ) και Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο

Οι απαιτήσεις του ελληνικού κεφαλαίου και οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδήγησαν την κυβέρνηση στην κατάθεση ενός εξαιρετικά κρίσιμου, για το μέλλον της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και των ΤΕΙ, νομοσχεδίου, σχετικά με την αξιολόγηση των ιδρυμάτων. Η ψήφιση και η εφαρμογή του θα οδηγήσει σε κατηγοριοποίηση των σχολών και σε οργανικότερη σύνδεσή τους με τα συμφέροντα των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με το νομοσχέδιο του υπουργείου Παιδείας, το έργο του Εθνικού Συμβουλίου Διασφάλισης και Αξιολόγησης Ποιότητας (ΕΣΔΑΠ) είναι ουσιαστικά ο συντονισμός και η καθοδήγηση της όλης λειτουργίας της αξιολόγησης. Για το σκοπό αυτό το ΕΣΔΑΠ καταρτίζει ετήσια και τετραετή επιχειρησιακά σχέδια αξιολόγησης, παρακολουθεί την πορεία υλοποίησής τους, λειτουργεί ως εμπειρογνώμονας παρέχοντας υποστηρικτικό έργο στα ιδρύματα, συγκεντρώνει και αξιοποιεί πλήθος στοιχείων που έχουν να κάνουν με την αξιολόγηση (διεθνής εμπειρία, στατιστικές μελέτες κ.λπ.), έχει συνεχή επαφή με ιδρύματα και φορείς στο εσωτερικό και το εξωτερικό και έχει την ευθύνη για τη διάχυση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης προς όλους τους ενδιαφερόμενους (κοινωνικούς εταίρους, ιδρύματα κ.λπ.). Το ΕΣΔΑΠ έχει την ευθύνη συγκέντρωσης όλων των εσωτερικών και εξωτερικών αξιολογήσεων, ορίζει τους εξωτερικούς αξιολογητές και οργανώνει προγράμματα αξιολόγησης στο εσωτερικό και το εξωτερικό, σε συνεργασία με εξωτερικούς ή εγχώριους φορείς.

Ωστόσο, η ουσία για το φοιτητικό κίνημα δεν βρίσκεται στα άρθρα του ν/σ, αλλά στους στόχους που έχει η ίδια η θεσμοθέτηση του συστήματος αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας (που θυμίζει το ISO, το οποίο χρησιμοποιείται για τη διασφάλιση της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών). Το ΥΠΕΠΘ διαβεβαιώνει με κατηγορηματικό τρόπο ότι η αξιολόγηση δεν θα σημάνει σε καμιά περίπτωση πιστοποίηση και κατάταξη των ιδρυμάτων και άρα υποχρηματοδότηση (ή και κλείσιμο) κάποιων και επιβράβευση κάποιων άλλων. Η διατύπωση αυτή ενέχει τόσο τις αντιθέσεις στο εσωτερικό του πανεπιστημίου (αγώνες του φοιτητικού κινήματος, συνεχνιακά συμφέροντα καθηγητικού κατεστημένου), όσο και τις ενστάσεις μερίδων του ίδιου του συστήματος που θεωρούν ότι το αγγλοσαξωνικό μοντέλο θα δημιουργήσει ένα χάος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με το κλείσιμο ιδρυμάτων που δεν ανταποκρίνονται στις άμεσες ανάγκες του κεφαλαίου, υπονομεύοντας τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα του ίδιου.

την αύξηση των εργαστηριακών μαθημάτων και των αλυσίδων, το κόψιμο της δεύτερης εξεταστικής του Ιανουαρίου κ.α. Μέσα από αυτές τις αλλαγές το υπουργείο ρίχνει την κρίση στις πλάτες των σπουδαστών και εξαναγκάζει ένα μεγάλο κομμάτι που χρωστάει αρκετά μαθήματα, που δουλεύει και δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να παρατείνει την φοίτηση να σταματήσει τις σπουδές. Υπάρχει δηλαδή η λογική ότι οι σπουδαστές που καθυστερούν στις σπουδές τους («λιμνάζοντες») θεωρούνται μη παραγωγικοί και σύμφωνα με την κατεύθυνση που μπαίνει από την Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να περιορισθεί ο αριθμός τους . Άρα Παράλληλα με την ένταση του καθημερινού τρεξίματος και της πειθάρχησης μετατρέπει τις σχολές σε υγειονομικές ζώνες χτυπώντας οποιαδήποτε προσπάθεια συλλογικής διεκδίκησης και κινήματος.

Ταυτόχρονα προωθούνται πανελλαδικά αλλαγές στα προγράμματα σπουδών με την εισαγωγή ειδικεύσεων και κατευθύνσεων που σε συνδυασμό με τις πιστωτικές μονάδες έχουν στόχο την ολοένα και μεγαλύτερη διάσπαση των πτυχίων και τελικά την μετατροπή των ΤΕΙ σε σχολές κατάρτισης. Ο δεύτερος γύρος της επίθεσης θα έρθει με την διαδικασία της αξιολόγησης των ιδρυμάτων.

Το ΤΕΙ –επιχείρηση

Καθώς η επιχειρηματοποίηση των σχολών προχωράει, ήδη σε αρκετά τμήματα με ιδιαίτερα ειδικευμένο χαρακτήρα (υπολογιστικών συστημάτων, τουριστικών επιχειρήσεων, τροφίμων) επιχειρήσεις συμμετέχουν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στην αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών-η Ζίμενς και η Ίντρακομ με το τμήμα υπολογιστικών συστημάτων στο ΤΕΙ Πειραιά, στο τμήμα Οινολογίας στο ΤΕΙ Αθήνας γίνεται συνεργασία με τον Μπουτάρη. Μέσα από την πρακτική άσκηση οι εταιρίες ουσιαστικά βρίσκουν τζάμπα εργατικό δυναμικό χωρίς συνδικαλιστικά δικαιώματα,(πολλές εταιρίες στηρίζονται σε πρακτικά ασκούμενους) ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις ρυθμίζουν ακόμα και το ποσοστό των αποφοίτων. Ταυτόχρονα η λειτουργία των γραφείων διασύνδεσης σε αρκετές σχολές ουσιαστικά έχει μετατρέψει τα ΤΕΙ σε δεξαμενή φτηνού- ευέλικτου εργατικού δυναμικού ενώ γενικεύεται το φαινόμενο ανάληψης από τις σχολές μελετών-project για επιχειρήσεις που προφανώς γίνονται αμισθί από σπουδαστές.

Αρκετά ΤΕΙ ιδιαίτερα στην επαρχία χρηματοδοτούνται μερικώς ή και εξ' ολοκλήρου, όπως το ΤΕΙ της Άμφισσας, από το ΕΠΕΑΕΚ. Με δεδομένου ότι η χρηματοδότηση σε λίγα χρόνια θα σταματήσει ήδη πολλές σχολές αναζητούν πόρους και κεφάλαια από εταιρίες.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του επιχειρηματικού πανεπιστήμιου

1. Απόφοιτοι

Τα **γενικά χαρακτηριστικά της νέας εργατικής βάρδιας**, είναι αυτά που χαρακτηρίζουν και το **πλειοψηφικό κομμάτι** των απόφοιτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού αυτή πλέον δεν κατευθύνεται στη δημιουργία στελεχικού δυναμικού της παραγωγής και της αναπαραγωγής.

Αντίθετα, **τόσο από πλευράς εργασιακών σχέσεων** (μισθοί, ωράρια, κοινωνική θέση κλπ) όσο και σε ότι αφορά **τη σχέση με τα μέσα και τη διαδικασία παραγωγής**, έχουμε μια προλεταριοποίηση του κομματιού αυτού. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως όπως λένε και τα κείμενα της Ε.Ε., αυτό που χρειάζεται είναι **διεύρυνση** της τριτοβάθμιας (ή μετα – δευτεροβάθμιας) εκπαίδευσης , με αλλαγή όμως του ρόλου των αποφοίτων της, δίνοντας έμφαση στην καλλιέργεια δεξιοτήτων και μια βασική τάση προς εξειδίκευση. Έτσι, βλέπουμε μια μαζικοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με μια όμως συνολική προσαρμογή του “μέσου επιπέδου” στις άμεσες ανάγκες της αγοράς, όπου για παράδειγμα τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ θα ενιαιοποιηθούν προοπτικά, προς τα κάτω.

Ταυτόχρονα όμως έχουμε τη δημιουργία ενός κομματιού μέσα στο φοιτητικό σώμα που εμφανίζει σχέσεις εξάρτησης με τις νέες δομές που παγιώνονται, με αποτέλεσμα να υπερασπίζεται την νέα κατάσταση από την σκοπιά των υλικών του συμφερόντων ευελπιστώντας να ενταχθεί στο μειοψηφικό εκείνο τμήμα των απόφοιτων που θα στελεχώσουν επιτελικές θέσεις στην παραγωγή. Μετά την εφαρμογή του εθνικού απολυτηρίου και του πετάγματος των μισών μαθητών στα ΤΕΕ, **έχει διαμορφωθεί μια κατάσταση στο φοιτητικό σώμα που γίνεται ακόμα εντονότερη η διάσταση της ταξικής καταγωγής με την ταξική προοπτική των αποφοίτων**, καθώς το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο δεν αποτελεί κατά κανόνα μηχανισμό κοινωνικής ανέλιξης.

Αυτό απαιτεί από τη μεριά μας, για να εκφράσουμε το κομμάτι των φοιτητών που θα ενταχθεί στη νέα εργατική

βάρδια, πιο συνολικό πολιτικό λόγο, που δεν θα μένει στο πτυχίο, αλλά θα αμφισβητεί τον καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας. Όσο μάλιστα το φοιτητικό κίνημα εμποδίζει την αξιολόγηση – κατάταξη των σχολών και τη δημιουργία κέντρων αριστείας, όλα τα κομμάτια του φοιτητικού σώματος θα διαμορφώνονται στους ίδιους χώρους.

Ο ιδεολογικός ρόλος του πανεπιστημίου, καθώς και ο τρόπος που πραγματώνεται, ακολουθεί την αλλαγή στην εργασιακή προοπτική. Έτσι, η κυρίαρχη ιδεολογία που προσπαθεί να περάσει δεν είναι η σχετικά αυτόνομη ανάπτυξη προσωπικότητας, η “ιεραρχική υπεροχή” κλπ που πρέπει να χαρακτηρίζουν ένα μεσοαστό – ελεύθερο επαγγελματία, αλλά η υποταγή στον εργοδότη, που “πρέπει” να χαρακτηρίζει τον μισθωτό. Και αντί να γίνεται μέσα από το “κήρυγμα” του καθηγητή και την έμμεση καλλιέργεια κουλτούρας, γίνεται μέσα από την υποταγή σε σχέσεις ανταλλαγής : ο υποταγμένος θα πάρει καλούς βαθμούς (και ότι αυτοί συνεπάγονται) ο “απείθαρχος” μικρότερους – κάτι που δεν ήταν καθόλου βέβαιο όταν το πανεπιστήμιο λειτουργούσε με τους πολύ πιο χαλαρούς ρυθμούς του παρελθόντος – και που η εργασιακή προοπτική ήταν καλή ανεξαρτήτως επιδόσεων.

Η σχέση αποφοίτων ΑΕΙ-ΤΕΙ, απέχει πάρα πολύ από το μοντέλο που αρκετοί φαντάζονται. Πως η θέση στην παραγωγή του απόφοιτου του «καλύτερου» εργασιακά ΤΕΙ, είναι χαμηλότερα από το «χειρότερο» εργασιακά ΑΕΙ. Στην πραγματικότητα στο σημερινό πλέγμα ειδικεύσεων-καταρτίσεων, υπάρχουν ΤΕΙ τα οποία βρίσκονται σε ασύγκριτα καλύτερη εργασιακή θέση από πάρα πολλά ΑΕΙ, ακριβώς επειδή η αγορά αξιολογεί με βάση το τι έχει ανάγκη η παραγωγή και όχι με βάση κάποιους τίτλους. Έτσι, τα ΤΕΙ πληροφορικής πχ είναι απείρως πιο αναβαθμισμένα στην παραγωγική διαδικασία, συγκρινόμενα με σχολές των ΑΕΙ.

Μπορεί να πει κανείς, πως αν η νεολαία που τελειώνει τα ΤΕΕ, ΙΕΚ κλπ υφίσταται την εκμετάλλευση με τους χειρότερους όρους, η νεολαία του πανεπιστημίου και των ΤΕΙ είναι αυτή που υφίσταται τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση, από την άποψη πως το κεφάλαιο καρπώνεται από αυτούς πολύ μεγαλύτερη υπεραξία.

σημειώσεις

Πέρα από τα γενικά χαρακτηριστικά που αναφέραμε παραπάνω, κρίναμε απαραίτητο να αναφερθούμε με κάποια αυτοτέλεια σε συγκεκριμένα ζητήματα, όπως και να παραθέσουμε κάποια εξειδικευμένα στοιχεία σε σχέση με το νόμο για την αξιολόγηση, τα ΙΔΒΕ και το Διεθνές Πανεπιστήμιο που πρόσφατα κατατέθηκε στη Βουλή, αφού εφαρμόζει με συγκεκριμένο τρόπο μια σειρά από ζητήματα που αναφέραμε παραπάνω. Πολύ περισσότερο που ο νόμος αυτός έρχεται να προκαλέσει πραγματική τομή, όχι μόνο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά και στο εργασιακό τοπίο

Κοινός Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης

Το εκπαιδευτικό Μάαστριχ, ή η καπιταλιστική ολοκλήρωση της εκπαίδευσης στην Ευρώπη μέσα την εποχή της «καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης», είναι ένας στρατηγικός σχεδιασμός παράλληλος με αυτούς της Λισσαβόνας και ορίζοντα το 2010 με διακηρυγμένο στόχο το να ξεπεράσει η Ε.Ε το βασικότερο ανταγωνιστικό της μειονέκτημα σε σχέση με τις ΗΠΑ, που είναι η ενιαία διαχείριση του εργατικού της δυναμικού. Η ενοποίηση (πάντα προς την κατεύθυνση της ειδικεύσης και του ουσιαστικού κατακερματισμού της εργατικής δύναμης) των όρων αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό και η συγκρότηση μετώπου ενάντια στον ΚΕΧΑΕ, είναι βασικό κομμάτι της αντιΕ.Ε πάλης.

ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΑ ΤΕΙ

Έχουν περάσει δύο χρόνια από την ψήφιση του νόμου για την «ανωτατοποίηση» των ΤΕΙ και παρά τις προσπάθειες από το υπουργείο, το καθηγητικό κατεστημένο και τις καθεστωτικές παρατάξεις να εμπεδωθεί στις συνειδήσεις των σπουδαστών το ιδεολόγημα της ανωτατοποίησης και να προετοιμαστεί το έδαφος για το προχώρημα της κυβερνητικής πολιτικής στις σχολές, με βασικές αιχμές τους νέους αντιδραστικούς κανονισμούς σπουδών που προωθούνται ενιαία σε όλες τις σχολές και με τις αλλαγές στα προγράμματα σπουδών.

Οι νέοι κανονισμοί σπουδών έχουν ως κύρια χαρακτηριστικά την δραστική μείωση των ωρών-μαθημάτων που δηλώνουν οι σπουδαστές, την εισαγωγή του συστήματος των πιστωτικών μονάδων,

8. Μεταπτυχιακά

Τα μεταπτυχιακά είναι ο **δυνατός κρίκος** του πανεπιστημίου-επιχείρησης. Στα master απευθύνονται χιλιάδες νέοι πτυχιούχοι καθώς και ήδη εργαζόμενοι, προκειμένου να προσαρμόσουν τις γνώσεις του πτυχίου τους σε κάποια βραχυχρόνια ειδίκευση που θα τους επιτρέψει είτε να εργαστούν σε κάποια 'απασχόληση', είτε να ξεπεράσουν κάποιες δεκάδες υποψηφίων συναδέλφων στις ατομικές συνεντεύξεις είτε τέλος, να βελτιώσουν την δική τους προσαρμοστικότητα σε αυτό που το αφεντικό τους απαιτεί στη δουλειά που ήδη έχουν. Στα δε διδακτορικά, η πολλαπλότητα της επιστημονικής γνώσης τείνει να εκτοπιστεί προς όφελος της επικράτησης ενός κυρίαρχου μοντέλου γνώσης το οποίο οικοδομείται πάνω στο κέρδος. Τα προϊόντα του τείνουν να γίνονται οι 'κράχτες' για την απόσπαση μιας καλής ευρωπαϊκής ή ιδιωτικής χρηματοδότησης μιας και η εποχή της δημόσιας έρευνας δείχνει να ξεπερνάτε ως μια παρωχημένη εποχή έμμεσης κυρίως αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας. Οι ίδιοι οι υποψήφιοι διδάκτορες – εργαζόμενοι ερευνητές υπό τους όρους αυτού του υπό επικράτηση μοντέλου είναι το κύριο εργατικό δυναμικό αυτής της ερευνητικής παραγωγής. Με αντάλλαγμα την απόκτηση του διπλώματός τους ή την απόσπαση ενός μικρού μισθού με τη μορφή υποτροφίας, οι υποψήφιοι διδάκτορες που διεκπεραιώνουν ερευνητικά προγράμματα τα αποτελέσματα των οποίων αξιοποιούνται με κερδοφόρο τρόπο τείνουν να γίνονται η πλειοψηφία. Αλλά ακόμη και όταν δεν εργάζονται στα πλαίσια ενός ερευνητικού προγράμματος, μέσα στην γενικότερη 'ατμόσφαιρα' της αξιοποίησης η διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων των διατριβών δίνει το δικαίωμα στα πανεπιστήμια να πωλούν σε εταιρίες ή κρατικούς οργανισμούς τα αποτελέσματα αυτά. Τέλος δεν λείπουν και περιπτώσεις στις οποίες ακόμη και το διδακτορικό δίπλωμα τείνει να αποτελεί ένα ακόμη δίπλωμα μέσα στην κούρσα των τυπικών προσόντων.

Τα παραπάνω σημεία τεκμηριώνουν την ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΥΠΑΓΩΓΗ του πανεπιστημίου στο κεφάλαιο, τόσο από άποψη σύνδεσης τους (γνώση, έρευνα και απόφοιτοι περισσότερο υποταγμένοι από ποτέ ανάγκες του κεφαλαίου) όσο και από άποψη οργάνωσης και λειτουργίας του (που είναι περισσότερο αυτή μιας σύγχρονης επιχείρησης, παρά ενός αυτόνομου ακαδημαϊκού χώρου).

2. Μετατροπή της γνώσης σε εμπόρευμα...

Βασικά στοιχεία που μπορούμε να διακρίνουμε :

α) αλλαγή στη σχέση “γνωστικού υπόβαθρου” - εφαρμογής.

Η εφαρμογή (εργαστήρια, εργασίες, διπλωματικές - πτυχιακές κλπ) και η αξιοποίηση των πληροφοριών, είχαν σαν αποστολή να κατανοηθούν οι γενικές γνώσεις. Οι τεχνικές ικανότητες που αποκτούσε ο απόφοιτος, τον βοηθούσαν για να αποκτήσει κάποια συγκεκριμένη δεξιότητα στην παραγωγή, αλλά δεν ήταν προσανατολισμένες σε κάποιο απόλυτα συγκεκριμένο τομέα. **Σήμερα, αντίθετα, οι γενικές γνώσεις (υποβάθρου) δίνονται στον απολύτως απαραίτητο βαθμό για τη διαχείριση των πληροφοριών**, για την ικανότητα εφαρμογής. Έτσι – και δεδομένου ότι οι απόφοιτοι πρέπει να έχουν επαγγελματικές δεξιότητες, **η γενική γνώση** δίνεται στο βαθμό που απαιτεί η κάθε ειδίκευση (γιατί αυτό είναι η εφαρμόσιμη στην παραγωγή δεξιότητα, **άρα υποτάσσεται άμεσα στην παραγωγή** (π.χ η στροφή στη μοντελοποίηση στις κοινωνικές επιστήμες).

Έτσι έχουμε αλλαγή της γεωγραφίας των γνωστικών αντικειμένων. Η παραπάνω γενική αρχή γίνεται αντιληπτή στον τρόπο που αναδιαμορφώνονται τα γνωστικά αντικείμενα, αφού οι νέες σχολές είναι ειδικευμένες, ενώ στις υπάρχουσες σχολές υπάρχει μια τάση διάσπασης τμημάτων του γνωστικού αντικειμένου, είτε με τη δημιουργία κατευθύνσεων ή με τη διάσπαση των σχολών. Ταυτόχρονα υπάρχει μια τάση εντοποίησης διάφορων επιστημονικών αντικειμένων σε μεταπτυχιακό επίπεδο, για μια μειοψηφία φοιτητών που προορίζεται να διευθύνει την παραγωγή.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε το εξής στοιχείο σε σχέση με τα νέα τμήματα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρεί κανείς να δημιουργούνται τμήματα (στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ) τα οποία στερούνται ακόμα και τυπικής στοιχειοθέτησης γνωστικών αντικειμένων, κυρίως σε περιφερειακά πανεπιστήμια. Ο τακτικός λόγος για τον οποίο ιδρύονται, είναι να απορροφηθούν κονδύλια από το ΕΠΕΑΕΚ και να πλουτίσουν μερικοί καθηγητές, να δώσει ίσως το ΥΠΕΠΘ την εντύπωση πως αυξάνεται ο αριθμός των εισακτέων σε πανεπιστήμια αλλά και να ενισχυθούν διάφορες τοπικές κοινωνίες, μέσω της αφάιμαξης των φοιτητών. Όμως

πρέπει πέρα από όλα αυτά, να δούμε και ένα στρατηγικό στόχο, ο οποίος είναι η «απονομιμοποίηση» του πτυχίου σαν τίτλου από τον οποίο απορρέουν εργασιακά δικαιώματα, ακριβώς με το να δημιουργούνται τμήματα τα οποία φαίνεται να έχουν δημιουργηθεί από το πλουθέν, και η εμπέδωση της ευελιξίας των δομών του πανεπιστημίου στις πιο άμεσες ανάγκες της αγοράς.

Ταυτόχρονα, έχουμε την προσπάθεια λειτουργίας κύκλων σπουδών. Αν και (όπως τσαντισμένοι αναγνωρίζουν οι Ευρωπαίοι) η ελληνική κυβέρνηση αναγκάζεται να είναι λίγο πιο ευέλικτη στο συγκεκριμένο θέμα, η προσπάθεια να ενσωματωθεί η φιλοσοφία των κύκλων σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι προφανής. Οι κύκλοι σπουδών **ΔΕΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ** το μοντέλο που κυριαρχεί σαν εντύπωση : 1^{ος} κύκλος γενικές γνώσεις, 2^{ος} κύκλος ειδίκευση και 3^{ος} κύκλος διδακτορικό. Αντίθετα, κάθε κύκλος εφοδιάζει τον φοιτητή με στοιχεία “απασχολησιμότητας” - δεξιότητες, βασισμένα σε θραύσματα γνώσης, που ποτέ δεν πρόκειται να φτάσουν το γνωστικό περιεχόμενο και τα εργασιακά δικαιώματα του γνωστού ως τώρα πτυχίου. Για να καταλάβει κανείς τα παραπάνω, αρκεί να διαπιστώσει πως **το βασικό κριτήριο για τη χορήγηση bachelor ή master**, δεν είναι η επιτυχής παρακολούθηση συγκεκριμένου αριθμού και επιπέδου μαθημάτων, ούτε τα χρόνια σπουδών, αλλά η συλλογή **συγκεκριμένου αριθμού πιστωτικών μονάδων** (που αντιστοιχούν και σε συγκεκριμένα προσόντα απασχολησιμότητας).

β) Δια βίου κατάρτιση, πιστωτικές μονάδες, “πακέτα συμπληρωματικής γνώσης”.

Το κεφάλαιο πλέον “μετράει” τη γνώση και μάλιστα με αυστηρότατο τρόπο που ήταν αδιανόητος παλιότερα. **Κάθε μάθημα, κάθε ώρα διδασκαλίας, εργαστήριο κλπ**, ανάλογα με το σε ποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και από ποιο καθηγητή έχει διδαχθεί, **αποκτά συγκεκριμένη αξία – πιστωτικές μονάδες**, η οποία αποδίδεται στον ατομικό φάκελο του κάθε φοιτητή. Μια αξία που δεν είναι σταθερή στο χρόνο, αφού οι ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής αλλάζουν διαρκώς και ο εργαζόμενος πρέπει να “αναβαθμιστεί” μέσα από σεμινάρια, ινστιτούτα δια βίου κατάρτισης, ανοιχτά πανεπιστήμια κλπ. **Είναι χαρακτηριστικό πως τα περισσότερα πανεπιστήμια του εξωτερικού, εκδίδουν οδηγούς σπουδών που έχουν σύντομες περιγραφές των**

σχετικά σταθερό και το είδος της εργασίας στο οποίο απασχολούνται. Ο μισθός ακολουθούσε μια κατά κανόνα γραμμική αυξητική τάση, με τα χρόνια εργασίας κάτι που δεν ισχύει πλέον. Τα πάντα είναι ένα συνεχές διακύβευμα, αφού οι ενδιάμεσες αξιολογήσεις δεν σταματάνε ποτέ... **Τι κερδίζει ο καπιταλισμός :** α) συνεχή επανακατάρτιση του εργατικού δυναμικού (και παράπλευρο κέρδος από τους μηχανισμούς επανακατάρτισης με κόστος του εργαζομένου) β) δια βίου ανασφάλεια των εργαζόμενων – που τους κάνει πιο ευάλωτους στην αστική τάξη γ) εξάρτηση από το κράτος ή τον εργοδότη, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τα απαραίτητα σεμινάρια, προγράμματα κατάρτισης κλπ, όταν δεν μπορεί να το κάνει ο ίδιος ο εργαζόμενος.

Επιστημονική, «αντικειμενική» κρίση κάθε πλευράς της ανθρώπινης ζωής και ποσοτικοποίηση της : Κάθε άνθρωπος «αποσυντίθεται» στα επιμέρους χαρακτηριστικά του, βαθμολογείται για το κάθε ένα από αυτά και «ανασυντίθεται» η καπιταλιστική αξία του. Είναι χαρακτηριστικό του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, πως σε μεγαλύτερο βαθμό από ποτέ προσπαθεί να διαμορφώσει τον κάθε εργαζόμενο ώστε να πληροί τις ανάγκες μιας θέσης απασχόλησης. *Δεν του αρκεί η εκμετάλλευση της υπάρχουσας εργατικής δύναμης του εργαζόμενου, αλλά η συνεχής διαμόρφωσή και προσαρμογή της.* Έτσι, βαθμολογώντας και απομονώνοντας κάθε ξεχωριστό στοιχείο μπορεί και να το βελτιώνει, (με βάση τα δικά του κριτήρια πάντα).

Αξιολόγηση πανεπιστημίων κλπ.

Για ένα πανεπιστήμιο που λειτουργεί σαν επιχείρηση η αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών του, έρχεται σαν κάτι το σχεδόν αυτονόητο, προκειμένου να βελτιωθούν τα σημεία εκείνα της «παραγωγικής» διαδικασίας τα οποία είναι ανεπαρκή. Στην πράξη, αυτό σημαίνει πως η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων εξαρτάται άμεσα από το κατά πόσον ακολουθούν τις κατευθύνσεις της αγοράς. **Η αξιολόγηση δεν είναι ένα «απλό» εργαλείο αποτίμησης, αλλά όργανο χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής.**

Η αξιολόγηση είναι παράλληλα ο συνδεδεμένος ιστός και ο μοχλός πίεσης του επιχειρηματικού πανεπιστημίου. Μάλιστα όταν μιλάμε για αξιολόγηση στην εκπαίδευση εννοούμε την ποσοτικοποίηση κάθε πτυχής σε συγκρίσιμους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αριθμούς.

7. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση έχει δυο βασικές πλευρές. Την ατομική αξιολόγηση και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού ιδρύματος, σε υποδομή, ερευνητικό – εκπαιδευτικό έργο κλπ.

Αξιολόγηση κατά άτομο...

Να ξεκαθαρίσουμε αρχικά πως το καινοτόμο στοιχείο της αξιολόγησης δεν είναι η εισαγωγή του ιδεολογήματος της «αξιοκρατίας». Εξάλλου, δεν υπάρχει σύστημα που να βασίζεται στο δίπτυχο τιμωρία – ανταμοιβή, το οποίο να μην εμπεριέχει κάποιου είδους αξιολόγηση. Η τομή σήμερα βρίσκεται στο βάθος και το εύρος της, με τρία βασικά χαρακτηριστικά να ξεχωρίζουν.

Πλήρης εξατομίκευση : Αντί να διαχωρίζει κατά ομάδες (με κριτήρια ταξικά και ως προς την καταγωγή και ως προς την κατάληξη), ξεκινάει «από το μηδέν». Θεωρεί τον καθένα μια μονάδα, η οποία βαθμολογείται «αντικειμενικά», ανάλογα με το σύνολο των προσόντων που διαθέτει. Στο Ευρωπαϊκό πρότυπο βιογραφικού σημειώματος, δεν περιλαμβάνονται μόνο τα κλασικά πεδία (σπουδές, τίτλοι, προϋπηρεσία), αλλά και άλλα όπως «ηγετικές ικανότητες», «ενασχόληση με τον αθλητισμό», «την τέχνη», «ιδιαίτερες πλευρές της προσωπικότητας». Εξάλλου είναι γνωστό πως και ο **ατομικός φάκελος δεξιοτήτων**, που προωθείται περιέχει ανάλογα χαρακτηριστικά... Ο καπιταλισμός επιδιώκει μέσα από αυτή τη διαδικασία να εκμεταλλευτεί όχι μόνο τις «αμιγώς τεχνικές δεξιότητες», αλλά το σύνολο των δυνατοτήτων κάθε εργαζόμενου. **Τα πλεονεκτήματα της εξατομίκευσης είναι προφανή** : α) μεγαλύτερος έλεγχος και εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του κάθε εργαζόμενου, β) διάλυση των συλλογικοτήτων και άρα μείωση των περιθωρίων οργάνωσης και αντίδρασης από μέρους των εργαζόμενων γ) συγκάλυψη του ρόλου των τάξεων μέσα στη θάλασσα των ατομικοτήτων (όπου ο καθένας είναι απόλυτα υπεύθυνος για το πόσο παχύς είναι ο φάκελος και ο μισθός τους). **Άρα συνεχής έλεγχος της εργατικής δύναμης.**

Δια βίου : Μπορεί κανείς να πει πως στα προηγούμενα στάδια του καπιταλισμού, η προοπτική κάθε εργαζόμενου, ήταν σχετικά σταθερή. Από τη στιγμή που έμπαινε στο πανεπιστήμιο, ήταν κατά κανόνα συγκεκριμένη και η κοινωνική του θέση μετά. Αντίστοιχα ήταν

μαθημάτων, ονόματα διδάσκοντα, τρόπους εξέτασης και **σε πόσες πιστωτικές μονάδες αντιστοιχεί το μάθημα** (με βάση το μοντέλο ECTS που είναι το ευρωπαϊκό στάνταρ).

γ) Γραφεία διασύνδεσης – διαμεσολάβησης.

Αποστολή τους είναι να αποτελέσουν κρίκους διασύνδεσης των “κοινωνικών εταιρών” (επιχειρήσεις, επιστημονικά επιμελητήρια κλπ) και των αναγκών τους με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η σύνδεση αυτή είναι αμφίδρομη : από τη μια μεταφέρονται οι ανάγκες, η κριτική και οι απόψεις των “κοινωνικών εταιρών” προς το πανεπιστήμιο έτσι ώστε αυτό να προσαρμοστεί καλύτερα σε αυτές “για το καλό των αποφοίτων του”. Από την άλλη, δίνει τη δυνατότητα στους απόφοιτους να έρθουν σε επαφή με την αγορά εργασίας, στην πιο light εκδοχή – εξαιτίας των πιέσεων του φοιτητικού κινήματος – μέσω της δημοσίευσης αγγελιών των εταιριών, ή μέσα από συνδιοργάνωση σεμιναρίων με επιχειρήσεις, πρακτικές ασκήσεις κλπ.

δ) Πρακτική άσκηση – case studies – μαθήματα επιχειρηματικότητας.

Η πρακτική άσκηση μέχρι τώρα ήταν γενικευμένη κυρίως στα ΤΕΙ. Υπάρχει όμως με διάφορες μορφές και σε ΑΕΙ (πχ Νομικό). Στις υπόλοιπες περιπτώσεις γενικευμένης και υποχρεωτικής εφαρμογής της πρακτικής άσκησης, πρόκειται σαφώς για μια εξαιρετικά αντιδραστική σχέση, όπου : α) παρέχονται σχεδόν δωρεάν εργαζόμενοι στο κεφάλαιο, ιδιαίτερα για τις «χαμαλοδουλειές», β) οι φοιτητές – με δικό τους κόστος σε κόπο και χρόνο – προσαρμόζονται στις ανάγκες της παραγωγής. Η πρακτική άσκηση είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο φαινόμενο στο εξωτερικό και αποτελεί στόχο για το ΥΠΕΠΘ να γίνει το ίδιο και στην Ελλάδα.

Η καλλιέργεια της επιχειρηματικότητας στους νέους, έχει δυο άξονες. Ο πρώτος είναι η εισαγωγή μαθημάτων επιχειρηματικότητας που αντιπροσωπεύεται με μαθήματα πολιτικής οικονομίας, διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, ευρωπαϊκής πολιτικής κ.α. Ο δεύτερος – και ίσως σημαντικότερος – είναι η οργάνωση των μαθημάτων, εργαστηρίων, ομάδων παράδοσης εργασιών, με βάση «επιχειρησιακά δεδομένα». Η παράδοση project (ρεαλιστικών ασκήσεων που θα μπορούσαν να

είναι αντικείμενο εργασίας σε μια εταιρεία) από ομάδες φοιτητών γενικεύεται στα πανεπιστήμια. Ο στόχος που βάζει το ΕΠΕΑΕΚ, είναι οι ομάδες αυτές να οργανώνονται με «υπεύθυνους – project managers» ανά ομάδα, παράδοση αναφορών – reports ανά τακτά διαστήματα για την πρόοδο της εργασίας, οι οποίες να περιέχουν αξιολόγηση της προσπάθειας των μελών της, έτσι ώστε να λαμβάνονται τα απαιτούμενα μέτρα ώστε να πειθαρχούνται οι πιο αδύναμοι κρίκοι. Τα παραπάνω δεν είναι ένα μακρινό μέλλον. Ήδη τμήματά τους ή συνολικά εφαρμόζονται και είναι απαραίτητο να προσπαθούμε στην πράξη να σπάμε τέτοιες μορφές οργάνωσης και να απαντάμε με βάση τα κριτήρια της ελεύθερης συνεργατικότητας, να αρνούμαστε να κατανοήσουμε τι ανάγκη έχουν οι επιχειρήσεις και να θέτουμε κάθε στιγμή το ζήτημα του τι ανάγκη έχουν οι ίδιοι οι φοιτητές και η κοινωνική πλειοψηφία.

6. **Ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια λειτουργίας - Εταιρική δομή, managers**

Κάτω από την πίεση της οικονομικής και διοικητικής αυτοτέλειας (που στην Ελλάδα ακόμα δεν είναι τόσο έντονη) τα πανεπιστήμια αναγκάζονται να οργανωθούν σαν επιχειρήσεις και να ψάξουν ίδιους πόρους για να επιβιώσουν στη σύγχρονη αγορά. Καταργούνται οι δωρεάν παροχές και ταυτόχρονα στρέφεται η έρευνα προς επικερδείς κατευθύνσεις (που δεν σημαίνει απαραίτητα εφαρμοσμένη, γιατί το κεφάλαιο χρηματοδοτεί σοβαρά και τη βασική). Είναι χαρακτηριστικό ότι μια σειρά εκθέσεις που αφορούν την ελληνική εκπαίδευση, αναφέρονται ιδιαίτερα στην «παράλογη κουλτούρα» που απαιτεί δωρεάν συγγράμματα, σίτιση, στέγαση, σπουδές. Το υπουργείο παιδείας μέσα από τα μεταπτυχιακά, τα Ινστιτούτα Δια Βίου Εκπαίδευσης και το ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο, εισάγει τα διδάκτρα σε πλειοψηφικά κομμάτια της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά ταυτόχρονα κάτω από την πίεση της έλλειψης πόρων και της αξιολόγησης, επιχειρείται να εισαχθούν και τα διδάκτρα σαν «αναγκαίο κακό» συνολικά στην εκπαίδευση.

Αυτό προϋποθέτει και αλλαγές στην οργανωτική δομή του πανεπιστημίου. Ο έλεγχός του από κυρίως ακαδημαϊκούς είναι αναποτελεσματικός στη διαχείριση πόρων, οπότε αρχίζει να αποκτά συγκρότηση επιχείρησης και είτε μπαίνουν manager στη διοίκηση, ή οι ίδιοι οι καθηγητές μετατρέπονται σε τέτοιους (όπως φαίνεται να γίνεται κατά κανόνα στα ελληνικά πανεπιστήμια). Πρώτο θύμα μια τέτοιας πολιτικής είναι η φοιτητική μέριμνα (σίτιση – στέγαση με κοινωνικά κριτήρια) και τα συγγράμματα, όπου αποκαλυπτικές είναι οι προτάσεις του υπουργείου παιδείας για τη δημιουργία ιδιωτικών φοιτητικών εστιών, σε συνδυασμό με το κλείσιμο πολλών φοιτητικών εστιών και τη μεταφορά των οικοτρόφων σε ξενοδοχεία. Τα κριτήρια παύουν να αναφέρονται στις κοινωνικές ανάγκες και γίνονται και αυτά ανταποδοτικά, έτσι επιδόματα, σίτιση, στέγαση, δικαιούνται οι φοιτητές, μεταπτυχιακοί και ερευνητές που είναι χρήσιμοι για το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο με βάση τους βαθμούς τους, τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα, project κλπ.

του κινήματος σε άσυλο για τις επιχειρήσεις και την εκμετάλλευση. Όσον αφορά την εντατικοποίηση των σπουδών, αυτή όλο και περισσότερο στρέφεται στην κατεύθυνση της τήρησης των χρονοδιαγραμμάτων που θέτουν οι ανάγκες της επιχειρηματικής λειτουργίας του ίδιου του πανεπιστημίου

3. Αξιοποίηση των πανεπιστημίων και του δυναμικού τους στην παραγωγή καινοτομίας.

Το κεφάλαιο πάντα είχε ανάγκη την καινοτομία, αλλά ιδιαίτερα σήμερα, βρισκόμαστε σε μια εποχή που η γνώση και οι εφαρμογές της α) έχει πολύ πιο άμεση σχέση με την παραγωγή (δεδομένου πως η παραγωγή αυτοματοποιείται και οργανώνεται όλο και περισσότερο επιστημονικά), β) φτάνει στην αγορά με πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς (μια καινοτόμος ιδέα, μπορεί να αποφέρει τεράστια κέρδη σε ελάχιστο χρόνο και αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στους πολύ δυναμικούς τομείς) γ) η βασική έρευνα παίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία βάσεων για περαιτέρω αύξηση της κερδοφορίας μακροπρόθεσμα ανοίγοντας νέα πεδία εκμετάλλευσης. Έτσι, τα πανεπιστήμια αξιοποιούνται:

α) θέτουν τα εργαστήρια και το ερευνητικό δυναμικό τους στις ανάγκες των επιχειρήσεων και διεξάγουν έρευνα για αυτές, με το αζημίωτο φυσικά, εκμεταλλευόμενα το φτηνό εργατικό δυναμικό και τη δημόσια υποδομή.

β) παράγουν έρευνα την οποία εμπορεύονται τα ίδια τα πανεπιστήμια, λειτουργώντας σαν επιχειρήσεις.

Το νέο νομοσχέδιο που προβλέπει παράλληλη διοικητική δομή για την έρευνα (κέντρα) και τη γενίκευση των Ερευνητικών Πανεπιστημιακών Ινστιτούτων, με καθεστώς Ν.Π ιδιωτικού δικαίου στοχεύουν στην πλήρη συνεργασία του πανεπιστημιακού – βιομηχανικού συμπλέγματος.

4. Μισθωτές σχέσεις εργασίας μέσα στο ίδιο το πανεπιστήμιο.

Το κριτήριο αυτό δείχνει πιο “χτυπητά” ίσως από κάθε άλλο την τάση μετατροπής των πανεπιστημίων από “αυτόνομα ιδρύματα” σε εκπαιδευτικό – βιομηχανικά συμπλέγματα.

Σε προπτυχιακό επίπεδο, οι σχέσεις μισθωτής εργασίας, εμφανίζονται με τις διπλωματικές (ή άλλες εργασίες) οι οποίες αποτελούν τμήματα project και οι φοιτητές που τις εκπονούν πληρώνονται για αυτές είτε σε χρήμα, ή με την υπόσχεση να απασχοληθούν αργότερα στον ίδιο καθηγητή σαν διδακτορικοί. Κυρίως όμως εμφανίζονται στις πρακτικές ασκήσεις, στα πανεπιστήμια και ιδιαίτερα στα ΤΕΙ. Αξίζει να σημειωθεί πως το ΕΠΕΑΕΚ θέτει σαν βασικό στόχο για τα προγράμματα σπουδών να περιστρέφονται γύρω από πραγματικά προβλήματα της παραγωγής και προωθεί τη γενίκευση τέτοιου είδους ασκήσεων και διπλωματικών.

Σε μεταπτυχιακό επίπεδο, ένα μεγάλος μέρος των υποψήφιων διδασκόντων και των μεταπτυχιακών, ιδιαίτερα όταν απασχολούνται πάνω σε κάποιο project, καθώς και ένας αριθμός ερευνητών βρίσκονται σε ένα κανονικό καθεστώς εργασίας, με εργοδότες τους καθηγητές ή το πανεπιστήμιο.

Στους εργαζόμενους συνολικά, εισβάλουν οι ελαστικές εργασιακές σχέσεις (συμβάσεις, ημιαπασχόληση, 407) που χρησιμοποιούνται διπλά, δίνουν τη δυνατότητα στους μεγαλοκαθηγητές να έχουν και εξωτερικές δουλειές και χρησιμοποιούνται με τον κλασικό τρόπο για όλους τους άλλους.

Τα τεχνολογικά πάρκα, είναι κάτι σχετικά καινούργιο στην ελληνική πραγματικότητα με πρώτο και μεγαλύτερο μέχρι σήμερα το τεχνολογικό πάρκο Λαυρίου, αλλά αποτελούν κοινή πρακτική στο εξωτερικό. Τα τεχνολογικά πάρκα είναι χώροι στους οποίους “συναντιούνται το πανεπιστήμιο με τις επιχειρήσεις” και παράγονται έρευνα και εφαρμογές. Τα πάρκα αποτελούν εξαρχής Ανώνυμες Εταιρίες (το τεχνολογικό πάρκο Λαυρίου διοικείται από διοικητικό συμβούλιο του οποίου μέλη είναι όλα τα μέλη της συγκλήτου του ΕΜΠ και πρόεδρος ο πρύτανης).

5. Εσωτερικοί κανονισμοί – αυταρχισμός και εντατικοποίηση

Στο πανεπιστήμιο επιχείρηση, η καθυπόταξη του φοιτητικού σώματος, γίνεται με πολύ πιο αποτελεσματικό τρόπο από ότι στην παλιότερη μορφή του. Ο καθηγητής δύσκολα θα στραφεί άμεσα εναντίον του φοιτητικού συλλόγου ή της γενικής συνέλευσης. Καθένας είναι ελεύθερος να φύγει από το μάθημα ή να ζητήσει να μη γίνει, αλλά γνωρίζοντας πως με τον τρόπο αυτό μένει πίσω στον ανταγωνισμό με του υπόλοιπους. Έτσι λοιπόν, η βαθύτερη υποταγή του φοιτητή στο επιχειρηματικό πανεπιστήμιο είναι ο καθοριστικός μηχανισμός ελέγχου του. Ταυτόχρονα όμως, εξαπλώνονται στη βάση αυτής της αλλαγής συνείδησης και οι θεσμοί τύπου εσωτερικών κανονισμών κλπ, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ακόμα περισσότερο η εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και να προστατεύονται οι σοβαροί φοιτητές από τους “απειθαρχούς”.

Με βάση την αξιολόγηση των ιδρυμάτων προωθούνται και μια σειρά άλλες ρυθμίσεις, σε σχέση με τη διάρκεια των σπουδών και τη δυνατότητα των φοιτητών να ξαναδίνουν μαθήματα. «επιτρέπεται στους σπουδαστές να συνεχίζουν δωρεάν, χωρίς την πληρωμή διδασκόντων, ακόμη και μετά από αποτυχία στα μαθήματά τους. Κάποια ρύθμιση χρειάζεται ώστε τα πανεπιστήμια να μπορούν να απαλλαγούν από τους ανεπαρκείς και απρόθυμους σπουδαστές ίσως με κάποια συνολική μέθοδο αξιολόγησης στο τέλος του δεύτερου έτους των σπουδών τους... Τέτοιες καταχρήσεις στη συνέχιση των σπουδών θα πρέπει να αποθαρρύνονται με την επιβολή διδασκόντων εφόσον και η δεύτερη προσπάθεια του φοιτητή για προαγωγή δεν έχει αποτέλεσμα.» (έκθεση του ΟΟΣΑ για την ελληνική εκπαίδευση).

Στα ΤΕΙ, ήδη παίρνονται μέτρα σε αυτή την κατεύθυνση μετά την «ανωτατοποίηση», αφού με τους νέους κανονισμούς σπουδών, οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα κάθε εξάμηνο να παρακολουθούν έναν πολύ περιορισμένο αριθμό μαθημάτων και σε συνδυασμό με τα προαπαιτούμενα και τις περιορισμένες θέσεις στα εργαστήρια, τα έτη σπουδών αυξάνονται υπερβολικά για όσους αποτυγχάνουν σε κάποια μαθήματα, εξωθώντας τους ουσιαστικά να αφήσουν τις σχολές.

Το άσυλο είναι μια παραφωνία σε όλο αυτό το σκηνικό που στήνεται γύρω μας και για αυτό αποτελεί εδώ και καιρό στόχο η απονομιμοποίησή του αρχικά και η μετατροπή του από κατάκτηση